

פדגוגיה פרקטית ופרוגרסיבית לשירות הלמידה מבוססת פרויקטים

גיון דיואי, מייסד החינוך הפרוגרסיבי בארצות הברית, ראה בחינוך מכלול מורכב של חוויות חברתיות, רגשיות ואקדמיות, שלא ניתן לצמצמן רק להקניית ידע ויכולת קוגניטיבית. על התלמיד להיות מסוגל לחוות את החינוך בהקשר החיים. סביבה עתירת הקשר עשויה להפוך את תהליך הלמידה למשמעותי ולמעשי יותר עבור התלמיד.

הפילוסופיה של החינוך הפרוגרסיבי של דיואי היא מקור למספר גישות פעילות ללמידה, הקשורות ביניהן:

(א) למידה מבוססת פרויקטים: גישת ההוראה הממוקדת בלומד, שאמור לעצב ולבצע פרויקטים, תוך כדי חקירה לעומק של הנושא;

(ב) למידה מבוססת בעיות: תלמידים משתפים פעולה כדי לבחון את ההיבטים השונים של הבעיה הייחודית וליצור פתרונות מעשיים. למידה מבוססת בעיות בדרך כלל מתרחשת בקבוצות דיון קטנות, כאשר המורה ממלא תפקיד של מנחה.

(ג) למידה יישומית: המאפשרת הזדמנויות ליישום הלמידה התיאורטית ורעיונות התלמידים, וגם מאפשרת לבטא את כל אלה בפרויקטים מעשיים.

(ד) אימון למיומנויות חיים/ומיומנויות מעשיות: מיומנויות מעשיות חיוניות להצלחתם של הצעירים בעולם התעסוקה המודרני, אולם בדרך כלל הן אינן כלולות במערכת הלימודים הבית ספרית. מדובר במיומנויות של ניהול זמן, חשיבה ביקורתית, עבודת צוות, מנהיגות, תקשורת, ארגון, ועוד.

(ה) למידת שירות: תכניות למידה שבהן חוויית השירות נמצאת במרכז תהליך הלמידה.

(ו) למידה אותנטית: ההוראה מבוססת על "העולם הממשי", ככל האפשר. תלמידים עובדים עם מקרים מורכבים ומעורבים בביצוע משימות משמעותיות. מחקרים מראים, כי הוראה שאינה אותנטית נוטה להיות פשטנית מדי, מה שפוגע ביכולת העברת המיומנויות והידע הנלמדים להקשרים חדשים.

(ז) מכוונות לפעילות: למידה המאפשרת לתלמידים להיות משתתפים פעילים בתהליך הלמידה ולא רק לקלוט את המידע באופן פסיבי. בעת ביצוע משימות אותנטיות נוצר קשר הדדי הדוק בין למידה לפעילות.

המחקר הנוכחי בוחן את הדגם החדש של למידה פרוגרסיבית – דגם השותפות ללמידה (Partnership for Learning Model, PFLM). במרכז ה-PFLM עומדת למידה מבוססת פרויקטים. הדגם מבוסס על תפיסה כוללנית והוא שם לו למטרה לגשר בין החוויה האקדמית לחוויית החיים הממשיים. במוקד תכנית הלימודים עומדים פרויקטים של למידה מבוססת שירות, כאשר למידה בכיתה מתמקדת בעיצוב הפרויקטים ובהתנעתם. במהלך הלמידה על פי דגם ה-PFLM נעשה שימוש במכלול הגישות שתוארו לעיל, כדי להשיג את האינטגרציה בין המיומנויות האקדמיות, הרגשיות, המקצועיות ומיומנויות החיים.

דגם ה-PFLM מתבסס על הנחות מרכזיות:

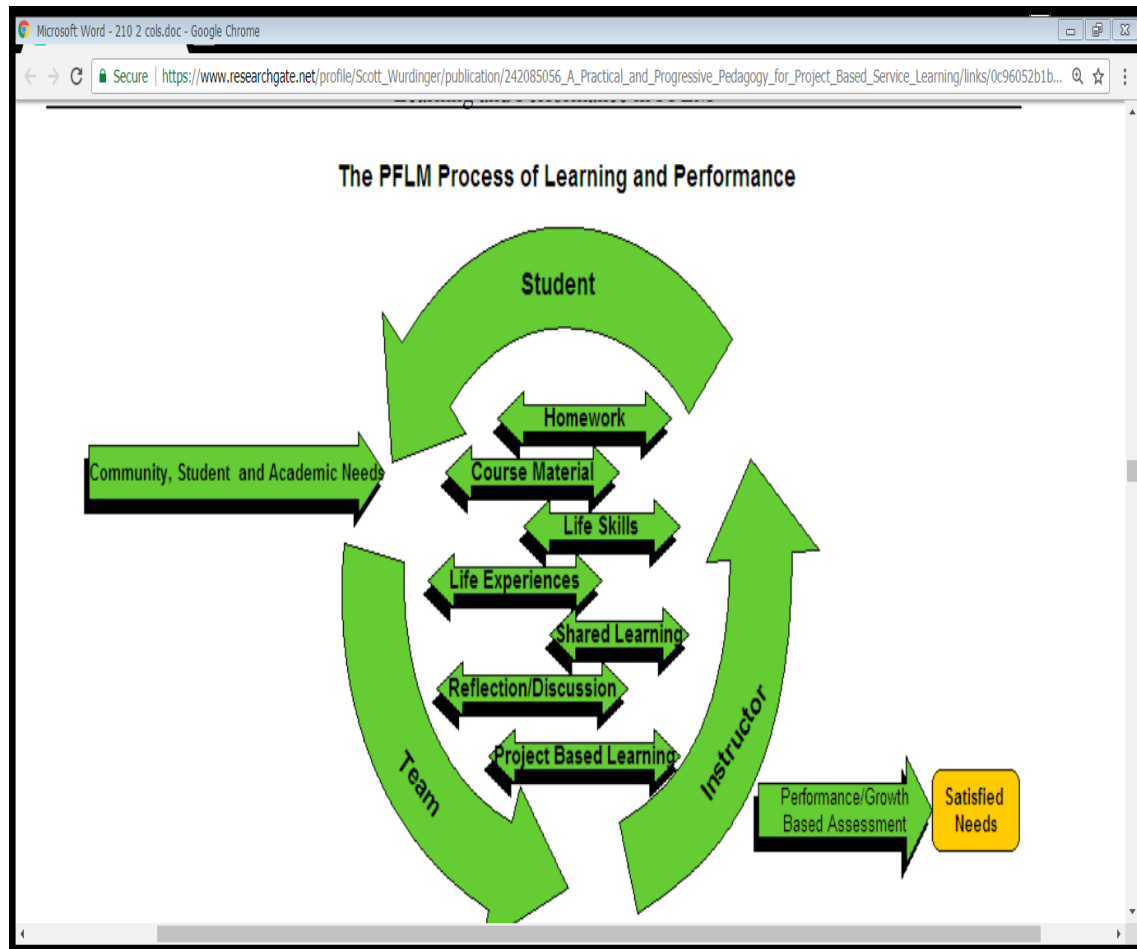
- א. **הכנה:** יש להכין את התלמידים ללמידה. השתתפותם הפיסית והפסיכולוגית בהכנת סביבת הלמידה ובהצבת הכללים והיעדים הופכת אותם לשותפים בתהליך הלמידה והיא חיונית להצלחה.
- ב. **משמעות:** כדי שחינוך יהיה משמעותי עליו להיות קשור לחלקים אחרים של חוויות החיים של התלמידים; על המחנכים לדעת להתאים את התוכן האוניברסלי להקשר הייחודי.
- ג. **קשר בין תיאוריה לפרקטיקה:** על התלמידים לדעת ליישם את התיאוריה, לבצע רפלקציה ולהתאים את הלמידה לחוויות חדשות.

במהלך הלמידה נעשה שימוש נרחב בלמידה בקבוצות קטנות, משום שזו הדרך להכין את התלמיד לכניסה לעולם התעסוקה, שבו יש חשיבות רבה למיומנויות של עבודה בצוות. שיתוף הפעולה הוא מפתח ליישום דגם ה-PFLM והוא בא לידי ביטוי במגוון צורות: בין התלמידים, בין הצוותים בכיתה ובין הצוות המכין את הפרויקט לבין השותף הקהילתי. מגוון רחב של חוויות למידה, הקניית מיומנויות הקשורות לניהול משימה, עבודה בצוות, מנהיגות, פיתוח מיומנויות קוגניטיביות בסביבה האותנטית, התמודדות עם אתגרים בזמן אמת – כל אלה מרכיבים את ה-PFLM ומסייעים בהבטחת מעבר חלק של התלמידים לעולם התעסוקה.

למידה מבוססת פרויקטים במסגרת הדגם של PFLM מתחילה מזיהוי תחומי ההתעניינות, המיומנויות והיעדים של התלמידים. הזיהוי מתבצע באמצעות פעולות קצרות, שבהן תלמידים מציינים באופן אנונימי את האינטרסים, המיומנויות והיעדים שלהם. כל התוצאות נרשמות על הלוח והתלמידים נחלקים לקבוצות קטנות ועובדים על מציאת הקשרים בין המיומנויות, תחומי ההתעניינות והיעדים שנרשמו. לאחר ביצוע המשימה הראשונה, התלמידים מקבלים אפשרות לבחור את הפרויקט שלהם מתוך רשימה של פרויקטים הקשורים לחיי היום-יום ולקהילה: בחירה עצמאית מהווה גורם הנעה חשוב ביותר. הארגונים הקהילתיים והמלכ"רים עשויים להיות מקור טוב לאיתור הפרויקטים המשמעותיים. תלמידים מקבלים אפשרות לבחור, כאשר בדרך כלל על כל פרויקט עובדים שלושה עד ארבעה תלמידים במשותף. המנחה מסביר את התפקידים ואת הכללים של ביצוע התכנית: הארגון שמהווה מקור התכנית הוא הצרכן; המנחה נמצא בתפקיד מנהל הפרויקט וקבוצת התלמידים שתעבוד על הפרויקט היא צוות הפרויקט, שאמור לפתח את המוצר עבור הצרכן והוא אחראי מול המנחה. יש להשלים את הפרויקט במסגרת הזמן שנקבע ועם המשאבים הנגישים.

המפגש ראשון מוקדש להכנה ולבירור כללי העבודה על הפרויקט. במפגשים הבאים התלמידים מתחילים לעבוד על הפרויקט, הם נפגשים באופן קבוע (כפעם בחודש) עם הלקוח, כאשר כל התקשורת אתו מרוכזת על ידי המנחה. חשוב לשמור על הגמישות ולאפשר הכנסת שינויים בתכנית ההתחלתית, במסגרת עבודה על פתרון הבעיות. חלק ניכר מהעבודה מתבצע בבית, כאשר ההתמודדות הקבוצתית עם האתגרים ופתרון הבעיות מתרחשים בכיתה. במפגשים בכיתה כל קבוצה מדווחת לכלל התלמידים על התקדמותה, מה שמאפשר לחלוק את הרעיונות ואת חוויות הלמידה עם כלל התלמידים, לקבל משוב ולהקנות לתלמידים מיומנויות של הצגה. הפרויקט מסתיים לא רק בפיתוח התוצר, אלא בהצגתו הפורמלית לעמיתים, לחברים ולמשפחה, קבלת משוב והסקת תובנות.

דגם של תהליך למידה וביצוע במסגרת ה-PFLM

הערכה שהתבצעה על דגם ה-PFLM הראתה רמה גבוהה של שביעות רצון בקרב התלמידים, למעלה מ-97% מהם ציינו, כי היו רוצים להמשיך וללמוד על פי השיטה הזאת. בנוסף לכך, תלמידים הביעו רצון להמשיך ולעבוד על הפרויקטים הקשורים לקהילה. הם ציינו את האופי המשמעותי של למידה במסגרת הפרויקטים ואת חשיבותם של התוצרים שפותחו עבור הקהילה. תפיסת הפרויקטים כמשמעותיים הביאה גם לאיכות גבוהה של למידה.

התקציר מבוסס על המאמר:

Hugg, R., & Wurdinger, S. (2007). A practical and progressive pedagogy for project based service learning. *International Journal of Teaching & Learning in Higher Education*, 19(2), 191-204.